

بروزترین و ابرترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO



قواعد درس ششم (الفعل المجهول)

« قواعد درس ششم » : ذوالقرنيين :

فعلها از نظر مشخص بودن و معلوم بودن انجام دهندهی کار و فاعل به دو دسته تقسیم می‌شوند : ۱- المبني للمعلوم ۲- المبني للمجهول

۱- المبني للمعلوم (فعل معلوم) : فعلی است که فاعل و انجام دهندهی کار آن مشخص بوده و تکیه‌ی فعل بر روی فاعل می‌باشد :

- کتب الطالب تمرينه : دانش آموز تمرينش را نوشته. (انجام دهنده : الطالب)

۲- المبني للمجهول (فعل مجهول) : فعلی است که فاعل و انجام دهندهی کار آن مشخص نباشد و انجام کار به نائب فاعل که قبلًا همان مفعول جمله بوده

نسبت داده شده است. - كتب تمرينه : تمرينش نوشته شد. (فاعل و انجام دهندهای وجود ندارد)

طريق مجهول کردن جملات معلوم و برعکس :

۱) فاعل را از جمله حذف می‌کنیم. (اگر صفت یا مضاف الیه داشت، آنها هم حذف می‌شوند)

۲) مفعول را با علامت مرفوع به عنوان « **نائب فاعل** » جانشین فاعل می‌کنیم. (اگر مفعول صفت داشت، آن را هم بالتبغة منصوب می‌کنیم)

۳) فعل جمله را به روش زیر مجهول می‌کنیم :

۱- فعل ماضی : « عین الفعل » را « **كسره** (ـ) » می‌دهیم و تمامی حروف متخرگ (حرکت‌دار) قبل از عین الفعل را « ضمه (ـ ـ) » می‌دهیم.

- قتل (کشت) ← قُتِلَ (کشته شد) - إِسْتَخَدَمَ (به خدمت گرفته شد) ← أَسْتَخَدَمَ (به کار گرفته شد) - إِكْتَسَبَ (بدست آورده شد) ← أَكْتَسَبَ (بدست آورده شد)

۲- فعل مضارع : عین الفعل را « **فتحه** (ـ) » می‌دهیم و فقط حرکت حروف مضارعه (أَتَيْنَ) را « ضمه (ـ ـ) » می‌دهیم.

- يَقْتُلُ (می‌کشد) ← يُقْتَلُ (کشته می‌شود) - يَعْلَمُ (یاد می‌دهد) ← يُعْلَمُ (یاد داده می‌شود) - يَكْتَسِبُ (بدست می‌آورد) ← يُكَسِّبُ (به دست آورده می‌شود)

حروف حرکت‌دار قبل از عین الفعل را ضمه (ـ ـ) می‌دهیم.	عین الفعل را كسره (ـ) می‌دهیم	فعل ماضی (فعل)	چگونه فعل را مجهول کنیم؟
حروف مضارعه (أَتَيْنَ) را ضمه (ـ ـ) می‌دهیم	عین الفعل را فتحه (ـ) می‌دهیم	فعل مضارع (يَفْعَلُ)	

۴) فعل مجهول شده را از نظر « **جنس** » با نائب فاعل **مطابقت** می‌دهیم. چند مثال :

- كتب الطالب الدرس : ← كُتِبَ الدَّرْسُ .

- منع الإسلام المرأة المسلمة من التكاسل : ← مُنِعَتِ الْمَرْأَةُ الْمُسْلِمَةُ مِنَ التَّكَاسُلِ .

- شجع الإسلام المسلمين على طلب العلم : ← شُجِعَ الْمُسْلِمُونَ عَلَى طَلَبِ الْعِلْمِ .

چند نکته پیرامون جملات مجهول :

نکته ۱ : باید بدانیم که تمامی احکام و قواعد « **نائب فاعل** » نسبت به « **فعل مجهول** » در حکم « **فعل** » است برای « **فعل معلوم** »

(یعنی هر مطلبی را که درباره فاعل می‌دانیم از جمله ؛ انواع آن (اسم ظاهر - بارز - مستتر) / روش پیدا کردن آن / جایگاه آن (که همواره بعد از فعل مجهول

می‌آید) / حرکت آن / مطابقت آن با فعل مجهول از نظر « **جنس** » / نکات آن و ... باید برای « **نائب فاعل** » در نظر بگیریم)

نکته ۲ : فعلی که مجهول شده در ترجمه‌ی ماضی آن از کلمه‌ی « شد » و در ترجمه‌ی مضارع از کلمه‌ی « می‌شود » استفاده می‌کنیم. مثال :

- طرق باب الصفة : در کلاس زده شد.

نکته ۳ : در مجهول کردن و برعکس (معلوم ساختن جمله‌ی مجهول) نباید « **زمان فعل** » تغییر کند. مثال :

- طرق الطالب باب الصفة : ← يُطْرَقُ بَابُ الصَّفَّ (✗) / - طرق باب الصفة. ()

نکته ۱۶: اگر مفعول جمله از نوع « ضمیر بارز (هـ - هـما - هـم - هـا - هـما و هـی - نـا) » باشد، باید فعل مورد نظر را به شماره صیغه‌ی ضمیر مفعولی صرف کرده و فوراً فعل را طبق آنچه گفته شد (فعل - یَفْعُلُ)، مجهول کنیم. مثال:

- هـم يعلـمـونـكـ (۷) ← ← تـعـلـمـ ← تـعـلـمـ (تعـلـمـ دادـهـ مـيـشـويـ)

نکته ۵ : اگر فعل مورد نظر دو مفعولی باشد (جعل - حسیب - رزق - وهب - وعد - متح - آتی - رأی - عد - البس - سمی - أعطی - علم - بلغ) - اللهم - دوق - أذاق - جنب - أقرض - أطعم - أخبر - إعتبر - ظن و ...) مفعول به اول را (اسم ظاهر يا ضمیر بارز) به عنوان « نائب فاعل » قرار داده و مفعول به دوم را بدون تغییر به عنوان مفعول به می نویسیم. مثال :

- جعل الله النبي رحمة لـ العالمين ← (مجهول) جعل النبي رحمة لـ العالمين .
- وعد الله المؤمن الجنة ← (مجهول) وعد المؤمن الجنة .

نکته ۶ : هرگاه مفعول جمله از نوع اسم ظاهر باشد، حتماً فعل در هنگام مجهول شدن به صیغه «۱ یا ۴» تبدیل می‌شود. مثال :

- کتب الطالب الدرس : ← کتب (صیغه «۱» ماضی) الدرس.

- يُنَزِّلُ اللَّهُ الْأَمْطَارَ مِنَ السَّمَاءِ : ← تُنَزَّلُ (صیغه «۴» مضارع) ا.

نکته ۷: هرگاه یک فعل ماضی با حرکت «شروع شود، قطعاً آن فعل **مجهول** است، ولی در فعل‌های مضارع باید به «**عين الفعل**» فعل دقت کنیم.

نکته ۸: لازم به ذکر است فقط می‌توان؛ از فعل‌های **ماضی** و **مضارع متعدد** که «**مفعول به**» داشته باشند فعل مجهول ساخت. پس می‌توان گفت که؛ فعلی که مجهول شده **حتماً متعدد** می‌باشد.

نکته ۹: باید بدایم؛ از فعل‌های «**لازم و افعال ناقصه**» (کان- صار- أصبح- لیس- مادام) - و **صیغه‌ی امر-مخاطب** «نمی‌توان فعل مجهول ساخت.

نکته ۱۰ : توضیح دو تیر مهم در مجھول کردن جمله :

۱) عَيْنُ الْفَعْلِ الَّذِي يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ مَجْهُولًا : فعلی را مشخص کن که ممکن است « مجھول » باشد !

که باید در بین گزینه ها به دنبال فعلی، بگردیم که؛ متعدّی و بدون مفعول په باشد.

مثال : خلق الإنسان ضعيفاً : «خلق» فعل ماضي متعدد بدون مفعول است که باید به صورت «خلق» در نظر گرفته شود.

مثال : بحسب الولد ملايس، الماضية قبل المُسليقات : فما «يُفْسَد» فما متعلقة، ما مفعولها است، ما متداولة آنـ: «فَعَلَ مَجْهُول» ساخته شود !

محل پادداشت نکات

◆ تمرين (١) : جملات زير را مجهول کنید :

- ١) يطلبُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ :
٢) هُمْ يَتَعَلَّمُونَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ :
٣) شَكَرَ النَّاسُ بِهِلْوَلًا لِبَنَاءِ الْمَسْجِدِ :
٤) الرَّجُلُ حَذَفَ اسْمَ بِهِلْوَلِ مِنْ جِدارِ الْمَسْجِدِ :
٥) خَلَقَ اللهُ الإِنْسَانَ ضَعِيفًا :
٦) إِذَا يَقْرَأُ الطَّالِبُ فِي صَفَنَا الْقُرْآنَ، لَا يَتَكَلَّمُ أَحَدٌ :
٧) الْفَلَاحُ غَرَسَ الشَّجَرَةَ فِي الْحَدِيقَةِ :
٨) يَا طَالِبَ الْمَدْرَسَةِ ! أَنْتَ تَنْصُرُنِي صَدِيقَاتِكِ :
٩) نَحْنُ لَا نَنْسَى هَذِهِ الْأَشْجَارَ الْبَاسِقةَ :
١٠) أُولَئِكَ الْمُعَلَّمُونَ يُدْرِسُونَ الْعَرَبِيَّةَ بِشَكْلٍ جَدِيدٍ :
١١) سَأَلَ سَعِيدٌ صَدِيقَهُ عَنْ سَبِبِ وُقُوفِهِ :
١٢) أَنْتُمْ عَطَرُتُمْ نَفْسَكُمْ لِإِقَامَةِ الصَّلَاةِ :
١٣) النَّاسُ يَتَعَرَّفُونَ أَصْدَاقَهُمْ عِنْدَ الشَّدَائِدِ :
١٤) نَحْنُ تَحْمِلُنَا صُعُوبَةَ الْحَيَاةِ لِذِكْرِ اللهِ :
١٥) الْمُعَلَّمُونَ أَجْلَسُوا الطَّلَابَ فِي مَكَانِهِمْ :
١٦) لَا تَسْتَمِعُوا غَيْرَ كَلَامِ الْحَقِّ :
١٧) أَنْتَ تُشَاهِدُ الْأَسْمَاكَ الَّتِي تُمْطَرُ مِنَ السَّمَاءِ :
١٨) أَرْسَلَ رَجُلٌ وَالَّدَّةُ إِلَى خَارِجِ الْمَدِينَةِ لِكَسْبِ التَّجَارِبِ :
١٩) يَكْسِبُ الْأَنْسَانُ التَّجَارِبَ الْعَدِيدَةَ مِنْ عَمَلِ الْحَيَوانَاتِ :
٢٠) نَحْنُ نُسَاعِدُ وَالَّدُنَا فِي قَطْعِ الْأَعْشَابِ :
٢١) بَعَثَ اللهُ النَّبِيَّ مُبَشِّرًا وَمُنْذِرًا :
٢٢) الْغَوَّاصُونَ يَكْشِفُونَ عَجَابَ وَأَسْرَارَ تَحْتِ الْمَاءِ :
٢٣) أُشْجِعُ أَخِي الصَّغِيرِ فِي الْمَلَعَبِ :
٢٤) تَضَرِبُ الدَّلَافِينُ سَمَكَةَ الْقَرْشِ بِأَنْوَفِهَا الْحَادَّةِ :
٢٥) هَذَانِ التَّلَمِيذَانِ يَكْبُلُانِ تَمَارِينَهُمَا فِي مَكَبِّةِ الْمَدْرَسَةِ :
٢٦) هَلْ تَكْتُبِينَ دُرُوسَكِ فِي أَيَّامِ الْأَسْبُوعِ :
٢٧) هَذِهِ الرِّبَاحُ الشَّدِيدَةُ تَسْحَبُ الْأَشْجَارَ إِلَى السَّمَاءِ بِقُوَّةِ :
٢٨) الْإِسْلَامُ يَحْتَرَمُ الْأَدِيَانَ الْإِلَهِيَّةَ دَائِمًا :
٢٩) أَنْتَ تُشَاهِدُ سُقُوطَ الْأَسْمَاكِ مِنَ السَّمَاءِ :
٣٠) حَيَّرَتْ ظَاهِرَةُ مَطْرِ السَّمَكِ النَّاسُ سِنَوَاتٍ طَوِيلَةً :
٣١) أَجْعَلُ الْعَزَّةَ فِي الصَّدْقِ :
٣٢) الْقِطُّ يَلْقَعُ جُرْحَةً عَدَّةَ مَرَّاتٍ :
٣٣) مَا قَسَمَ اللهُ لِلْعِبَادِ شَيْئًا أَفْضَلَ مِنَ الْعُقْلِ :

لغات و كلمات درس ششم

»*****»

- (٤١) الحَدِيد : آهن
- (٤٢) دَبَرَ : سامان بخشید
- (٤٣) بَدَائِي : بدّوی
- (٤٤) الْمُسْتَنْعَقُ : مُرْدَاب
- (٤٥) الدَّاجِج : مرغ
- (٤٦) الْدَّبَاب : مگس
- (٤٧) أَعْطَنِي : به من بدّه
- (٤٨) الْوُصُول : رسیدن
- (٤٩) نُحَاس : میس
- (٥٠) مَرَق : خورش
- (٥١) حَمِير : خران (مفرد : حمار)
- (٥٢) الْجُبْنَة - الْجُبْن : پنیر
- (٥٣) مُحَارَبَة : جنگیدن
- (٥٤) مَضِيق : تنگه
- (٥٥) مُخْتَال : خودپسند
- (٥٦) كَرِيه : ناپسند
- (٥٧) زُبْدَة : کره
- (٥٨) نَحْو : سمت - به طرف
- (٥٩) الإِبْل : شتر

- (٢١) إِتَّقُوا : بترسید، پرهیزید
- (٢٢) خَرَبَ : ویران کرد (یُخَرَبُ / تخریب)
- (٢٣) خَيْرَ : اختیار داد (یُخَيْرُ / تخيیر)
- (٢٤) دَبَرَ : سامان بخشید (یُدَبِّرُ / تدبیر)
- (٢٥) ذَابَ : ذوب شد (یَذُوبُ)
- (٢٦) إِعْطَى : داد (یُعْطِي / إعطاء)
- (٢٧) كَانَ ... يُرْجِبُونَ : خوش آمد می گفتند
- (٢٨) رَفَضَ : نپذیرفت (یَرْفَضُ)
- (٢٩) سَارَ : حرکت کرد (یَسِيرُ)
- (٣٠) اِغْتَنَمَ : غنیمت شمرد (یَغْتَنِمُ / إغتنام)
- (٣١) سَيَّحَ : به پاکی یاد کرد (یُسَيِّحُ / تسیح)
- (٣٢) سَأَتَلُو : بازگو خواهم کرد
- (٣٣) هَدَى : راهنمایی کرد (یَهْدِي)
- (٣٤) سَكَنَ : زندگی کرد (یَسْكُنُ)
- (٣٥) نَهَبَ : به تاراج برد (یَنْهَبُ)
- (٣٦) سَاعَة الدَّوَام : ساعت کار
- (٣٧) الْمَوْعِدُ : وقت (جمع : المَوَاعِدُ)
- (٣٨) كَانَ قَدْ أَعْطَاهُ : به او داده بود
- (٣٩) بَيْنَ الْحَيْنِ وَ الْآخِرِ : هر ازگاهی
- (٤٠) الْجَيْشُ : ارتتشن (جمع : الْجَيْوِشُ)

- (١) تَصَادَمَ : درگیر شد، تصادف کرد (یَتَصَادِمُ / تصادم)
- (٢) كَانَ ... يَحْكُمُ : حکومت می کرد، داوری می کرد
- (٣) إِخْتَارَ : برگزید (إختار / اختیار)
- (٤) إِسْتِقْبَلَ : به پیشواز رفت (یَسْتَقْبِلُ / استقبال)
- (٥) إِسْتَقْرَرَ : استقرار یافت (یَسْتَقْرِرُ / استقرار)
- (٦) أَشْعَلَ : شعله ورکرد (یُشَعِّلُ / إشعال)
- (٧) أَصْلَحَ : اصلاح کرد (یَصْلِحُ / إصلاح)
- (٨) أَطْاعَ : پیروی کرد (یَطُيعُ / إطاعة)
- (٩) رَحَبَ : خوش آمد گفت (یُرَحَّبُ / ترحیب)
- (١٠) مَرَحَ : خرامان، سرمستی، خوشگذرانی
- (١١) مَسْؤُلُ الإِسْتِقْبَالِ : مسئول پذیرش
- (١٢) إِغْلَاقَ : بستن (أَغْلَقَ / يُغلِقُ / إغلاق)
- (١٣) أَنْصَتَ : با سکوت گوش فرا داد (یُنْصِتُ / إنصات)
- (١٤) تَابَ : توبه کرد (یَتَوَبُ)
- (١٥) تَحَلَّصَ : رهایی یافت (یَتَحَلَّصُ / تخلص)
- (١٦) تَلَّا : تلاوت کرد، بازگوکرد (یَتَلَّوُ)
- (١٧) جَزَى : کیفر کرد (یَجزِي)
- (١٨) حَارَبَ : جنگید (یَحَارِبُ / مُحَارَبَة)
- (١٩) حَكَمَ : حکومت کرد، داوری کرد (یَحْكُمُ / حُكْمَة)
- (٢٠) خَاطَبَ : خطاب کرد (یَخْاطِبُ / مُخَاطَبَة)

كلمات متزادف درس ششم

»*****»

- (١١) كَرِيه = قَبِيح (زشت)
- (١٢) الْوَقْت = الْمَوْعِد (زمان - وقت)
- (١٣) شُؤُون = أُمور (کارها)
- (١٤) سَارَبَ = حَرَكَبَ (حرکت داد)
- (١٥) بَيْنَ الْحَيْنِ وَ الْآخِرِ = أَحِيَا (گاهی)
- (٦) هَبَّة = عَظَمَة (عظمة)
- (٧) صِرَاطَ = طَرِيقَ = مَسِيرَ = سَبِيلَ (راه)
- (٨) جَاءَ بِ = أَتَى بِ (آورد)
- (٩) نَحْوَ = إِلَى (به طرف - به سوی)
- (١٠) يَسْكُنُ = يَعِيشُ (زندگی می کند)

(١) سَارَ = ذَهَبَ (رفت)

(٢) وَضَعَ = جَعَلَ (قرار داد)

(٣) وَاسِعَة = كبيرة (بزرگ)

(٤) بَنَى = صَنَعَ (ساخت)

(٥) يَطْلُبُ = يَرْجُو (می خواهد)

كلمات متضاد درس ششم

»*****»

- (١١) خَيْرَ ≠ أَمْرَ (اختیارداد ≠ دستورداد)
- (١٢) صَالِحَ ≠ فَاسِدَ (نیکوکار ≠ فاسد)
- (١٣) الْعَدَالَة ≠ الظُّلْم (عدالت ≠ ظلم)
- (١٤) الشَّرْق ≠ الغَرب (شرق ≠ غرب)
- (٤) أَطْاعَ ≠ كَفَرَ (پیروی کرد ≠ کفر ورزید)
- (٧) مَيْت ≠ حَيَّ (مرده ≠ زنده)
- (٨) إِغْلَاقَ ≠ فَحَّ (بستن ≠ بازکردن)
- (٩) وَرَاءَ ≠ أَمَامَ (پشت ≠ جلو)
- (١٠) مُوَحَّدَ ≠ كَافِرَ (یکتاپرست ≠ بی ایمان)

(١) ذَهَاب ≠ رُجُوع (رفتن ≠ برگشتن)

(٢) بَيْنَ الْحَيْنِ وَ الْآخِرِ ≠ دائِمًا (هر ازگاهی ≠ همیشه)

(٣) أَمْوَاتَ ≠ أَحْيَاءَ (مردگان ≠ زندگان)

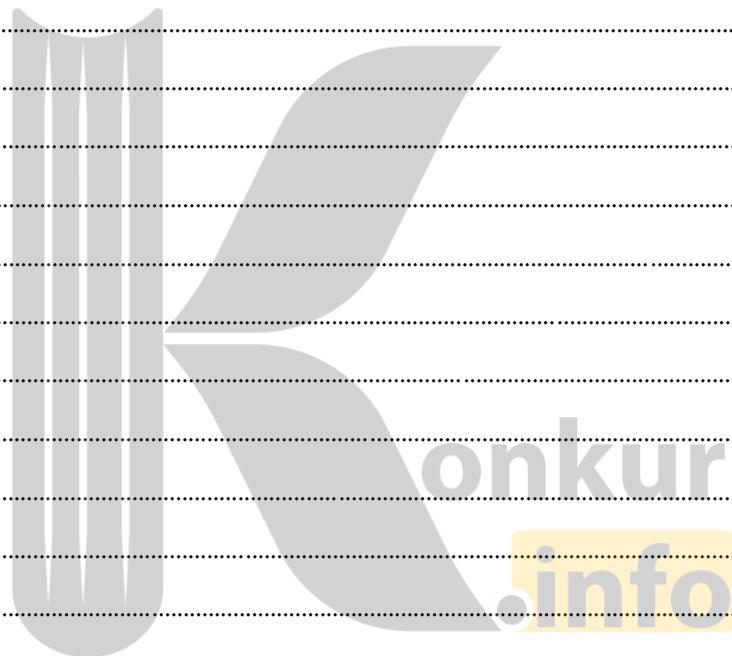
(٤) بَدَائِي ≠ مُتَمَدِّنَ (بدوی ≠ پیشرفت، شهرنشین)

(٥) قَبْلَ ≠ رَفَضَ (پذیرفت ≠ نپذیرفت)

***** « جمعه‌های مکسر درس ششم » *****

- | | | |
|---------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------|
| ٩) مَنَاطِق ← مِنْطَقَة (ناحیه) | ٥) شُؤُون ← شَأن (کار) | ١) أصوات ← الصوت (صدا) |
| ١٠) موَاعِد ← موَعِيد (زمان) | ٦) أَخْشَاب ← خَشَب (چوب) | ٢) أمور ← أمر (کار) |
| | ٧) جُيُوش ← جَيْش (ارتش) | ٣) أَمْضَاع ← وَضْع (حالت، جای) |
| | ٨) هَدَايا ← هَدِيَّة (هدیه، پیشکش) | ٤) حَمِير ← حِمار (الاغ - خر) |

محل يادداشت نکات : 



بروزترین و ابرترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

